

48
7
5
DISPUTATIO ORDINARIA

De quæstione illa

Cujus argumentum hoc ipso anno retrorsum numerato centesimo, nimirum Anno Christi 1516. adversus Papatum disputavit vir DEI

D. MARTINUS LUTHERUS.

UTRUM HOMINES LEGI
DEI SATISFACERE, ET MERERI
VITAM ÆTERNAM POSSINT?

QUÆ

*In Academia VVittebergensi repetetur & publicè
instituetur ad d. 22. Novembr. anni
hujus 1616.*

PRÆSIDE

VVOLFGANGO FRANZIO S. S.

Theologiæ Doctore, & Profefs. P.

RESPONDENTE

M. ANDREA SNISIO WITTEBER-
gensi, Alum. Electorali Saxon.

WITTEBERGÆ

Ex officina Typographica Johannis Gormanni.

DISPUTATIO QUAE

DE CAUSIS

CAUSAE

CAUSAE

WILHELMUS HÖRMANNUS

DEI SATTISFACTIO ET MERITI

VITAM AETERNAM POSSINT

VOLTEGANO FRANKIO S. S.

THEOLOGICUS DOCTOR & PASTOR

M. ANDREA WITTEBERG

Ex officina Typographicae Johannis Gormanii

Mnibus temporibus hæc quæstio in Ec-
clesijs maximas turbas excitavit: *Vtrum homines legi* *Quæstio.*
DEI satisfacere & vitã eternam merevi possint: dum potis-
simùm pro eius asseveratione plurimi non tantùm
oracula quædam sacrarum literarum detorserunt:
verùm etiam humanæ ratiocinationis scrutinium urserunt:
quod non nisi possibiles leges subditis promulgare etiam reges
conlueverint, multò minus DEUS voluisse censerì possit.

II. Quod sub toto Papatu, cum primis verò sub illo, qui san-
ctissimam Beatissimi nostri Lutheri reformationem quàm
proximè & continuò antecessit, *affirmativa eadem* summum ha-
buerit applausum, & cunctas cathedras, Ecclesiasticas & Scho-
lasticas, cunctasque templorum & Collegiorum conciones &
prælectiones occupaverit, facilè conspicerè licet ex disputa-
tione ipsius Lutheri, de illo eodem themate instituta anno ab-
hinc centesimo ipso, hoc est, ipso huic nunc currenti quoad
næmerum minorem conveniente, anno Christi 1516. quæ di-
sputatio quasi prodromus fuit secutæ illico anno 1517. magnæ
reformationis.

III. Titulus disputationis Lutheri anno centesimo retror-
sum, h. e. anno 1516. habitæ, præponitur iste, Tom. 1. latino Je-
nensi folio 1. & tomo 1. Wittebergenfi fol. 50. B. *Quæstio subscri-*
pta de viribus & voluntate hominis sine gratiã, contra doctrinam Papæ &
Sophistarum, disputata est VVittemberge, anno M. D. XVI. præsidente exi-
mio Viro D. M. Luthero Augustiniano, artium ac Theologiae Magistro.

Disputatio
Lutheri ad-
versus Papa-
tum quædã
anno Christi
1516.

IV. Quæstio itidem proponitur his verbis: *An homo ad DEI*
imaginem creatus naturalibus suis viribus, DEI creatoris præcepta servare,
aut boni quippiam facere aut cogitare, atq; cum gratia mereri, meritq; co-
gnoscere possit.

V. Responsio quoque annectitur conclusionibus tribus
comprehensa præter corollaria .1. quod homo vetus creaturas
reliquas alioqui bonas, efficiat vanas. 2. quod homo, DEI gra-
tiã exclusã, præcepta eius servare nequaquam possit, neq; se de
congruo vel de condigno ad gratiam præparare: verùm neces-

riò sub peccato maneat, 3. quod gratia seu charitas, quæ non
(nisi in extrema necessitate) succurrit, inertissima sit, ac poti-
ùs nulla charitas, nisi extrema necessitas, non mortis pericu-
lum, sed cujuscunque rei defectus, intelligatur.

VI. Adeò ergò Spiritus Domini maturè admodum in mo-
nasterio exercuit Lutherum, ut seriò cogitaret de justitià verè
coram DEO valiturâ & de separandis à negotio justificationis
hominis peccatoris coram tribunali DEI omnibus omnium
hominum meritis, ut anno 1516, non amplius sibi temperare
posset, sed pro disputatione rem istam proponere non metue-
ret, anno uno, antequam sequenti anno 1517 in negotio indul-
gentiarum plenis velis & remis adversus Papatus abominatio-
nes pugnare contenderet.

*Epistolum à
Luthero an.
Christi 1516.
de meritis o-
perum bono-
rum per scri-
ptum, quod
verba di-
sputationis
jam dicta
ejus melius
declarat.*

VII. *Exeat de hac ipsa re Epistolum Lutberi ad
Georgium Spenlein Augustinianum Eremitam in conventu
Memmingeriensi, dignissimum lectione, idq; in hunc modum:*
Quid agat anima tua, scire cupio, utrum né tandem su-
am pertasa propriam justitiam discat in justitia CHRISTI re-
spirare atque confidere. Fervet enim nostra ætate tentatio
præsumptionis in multis, & ijs præcipuè, qui justis & boni esse
omnibus viribus student, ignorantibus justitiam DEI, quæ in
CHRISTO est nobis effusissimè & gratis donata, quærunt in
seipsis tam diu operari benè, donec habeant fiduciam standi co-
ram DEO, veluti virtutibus & meritis ornati, quod est impossi-
bile fieri. Fuisti tu apud nos in hac opinione imò errore, fui
& ego; sed & nunc quoque pugno contra istum errorem, sed
nondum expugnavi. Igitur mi dulcis Frater, disce CHRIS-
TUM & hunc crucifixum, disce ei cantare, & de te ipso de-
sperans dicere ei: tu Domine Jesu es Justitia mea, ego autem
sum peccatum tuum: tu assumpsisti meum, & dedisti mihi tu-
um: assumpsisti quod non eras, & dedisti mihi quod non eram.
Cave ne aliquando ad tantam puritatem aspiras, ut peccator ti-
bi videri nolis, imò esse. CHRISTUS enim non nisi in
peccatoribus habitat. Ideò enim descendit de coelo, ubi ha-
bitabat in justis, ut etiam habitaret in peccatoribus. Istam
chari-

charitatem ejus rulina, & videbis dulcissimam consolationem ejus, Si enim nostris laboribus & afflictionibus ad conscientiam quietem pervenire oportet: ut quid ille mortuus est? Igitur non nisi in illo per fiducialem desperationem tui, & operum tuorum, pacem invenies: discas inluper ex ipso, ut sicut ipse suscepit te, & peccata tua fecit sua, & suam justitiam fecit tuam. Si firmiter hoc credas, sicut debes: maledictus enim qui hoc non credit: Ita & tu Fratres indisciplinatos & adhuc errantes suscipe, & patienter sustineas, atque ex eorum peccatis facias tua: & si quid boni habes, illorum esse sinas, Sicut docet Apostolus, suscipite invicem, sicut & CHRISTUS suscepit vos in honorem DEI. Et iterum; Hoc sentite in vobis, quod & in CHRISTO JESU: qui cum in forma DEI esset, exinanivit semetipsum, &c. Ita & tu, si tibi melior videris, non rapinam arbitraris, ac quasi tuum solius sit, sed exinanas te ipsum, & obliviscere qualis es, & esto quasi unus illorum, ut portes eos. Infelix enim istius Justicia, qua alios sibi comparatos veluti peiores, sustinere non vult. & fugam & desertum meditatur. qui patientia & oratione & exemplo praesenter eis prodesse debuit: Hoc est talentum Domini abscondere, & conservis non tradere quod debetur. Igitur si es Liliu & Rosa CHRISTI, scito quoniam inter Spinas conversatio tua erit: tantum vide ne per impatientiam & temerarium judicium, vel occultam superbiam tu spina fias. In medio inimicorum regnum CHRISTI est, ut Psalmus dicit. Tu ergo quid fingis medium amicorum? Igitur quicquid tibi defuerit, coram Domino JESU prostratus impetra. Ipse te docebit omnia: tantum inspice quid ipse pro te & omnibus fecit: ut discas & tu, quid pro alijs facere debeas, Si ipse non nisi inter bonos vivere & pro amicis mori voluisset, pro quibus quæso mortuus esset: aut cum quo unquam vixisset. Sic age mi Frater, & ora pro me, & Dominus sit tecum. Vale in Domino. *Hactenus verba Epistola, quæ scripta est ex Wittembergæ Feria 3. post misericordias Domini, Anno M. D. XVI.*

M. Bartho-
lomeus Bern-
hard po-
stea Præpo-
situs Kem-
berg.

IIIX. Quod eandem doctrinam hac disputatione conclu-
sam. Lutherus eodem anno in prælectionibus satis agitaverit,
patet ex aliâ ejusdem epistolâ ad Iohannem Langum Priorem Erfurtensem
verbis his: De positione mea nihil est quod mirentur tui Gabri-
elitarum, cum & mei huc usque vehementer mirentur. Et quidem
positio ipsa ex me non est facta, sed M. Bartholomeus eam sic
conflavit, scilicet motus oblatratorum **LECTI ONUM** mearum
garritu. *Hac ibi. Et paulo post ibidem:* De tertia conclusione, quam
non capis, ut dicis, ea est M. Bartholomæi intelligentia, quod
charitas, quæ expectat (secundum istos Theologistas) extre-
mam necessitatem, est iners, immò inertissima, i. e. nulla pro-
fus, &c. *Hac omnia in illo loco de sua superius allegata disputatione Lu-
therus.*

Lutherus
anno Christi
1516. cupit
moneri Eras-
mum, ne ope-
ribus legis
moralis me-
ritū aliquod
vitæ æternæ
tribuat.

IX. Eodem anno die sequente Luciae festum Spalatinum ro-
gat, ut Erasmus certiolem faciat, ne in Apostolo interpretan-
do justiciam operum seu legis seu propriam intelligat ceremo-
niales illas & figurales observantias, sed rectius universi Deca-
logi facta. & addit, ita metuo, ne per eandem multi sibi accipi-
ant patrociniū defendendæ illius literalis, id est, mortuæ in-
telligentiæ quâ plenus est Lyranus commentarius, & fermè o-
mnes post Augustinum. Nam & Stapulensi viro alioquin
quam spirituali & syncerissimo hæc intelligentia deest in inter-
pretando alienas literas, quæ tamen plenissimè adest in propriâ
vitâ agendo & alienâ exhortando. Temerarium me diceres,
quod tantos viros sub Aristarchi virgam duxerim, nisi scires,
quod pro re Theologica & salute Fratrum hæc facio. *Hac ibi.*

Lutherus
anno 1516.
lectione
Scholasti-
corum post-
habita ardet
scrutari epi-
stolas Pauli-
nas.

X. Eodem anno ad Johannem Langum scribit, 26. Octobr.
quod sit lector Pauli, collectorq; Psalterij, & tandem hæc verba
ascribit: Scribis te heri auspiciatum secundum sententiarum, at
ego cras (27. Octobr. 1516.) epistolam ad Galatas.

XI. Idem eodem anno ad Spalatinum, Dominicâ sequente Luciam:
ne ita sequaris tuam bonam & piam intentionem (ut vulgus
religiosorum & Sacerdotum passim & pessimè errat) sed licen-
tiam immò jussum tuum in hoc præcipuè & in omni opere tuo
require nisi voles stipulam fieri opus tuum adde tamen & me-
um consilium: si te delectat, puram, solidam, antiquæ simili-
mam

mam Theologiam legere in Germanicâ linguâ effusam, Sermo-
nes Johannis Tauleri, prædicatoriæ Professionis tibi compa-
rare potes: cujus totius Epitomen ecce tibi hic mitto. Nequen-
ego vel in latina vel in nostra lingua Theologiam vidi salubrio-
rē & cum Evangelio consonantiorē. *Hæc ibi:* duos libros com-
mendans, Germanicam videlicet Theologiam & sermones
Tauleri.

Luther. an.
1516. comen-
dat duos li-
bros; 1. cujus
unius titulus
est, Germa-
nica Theolo-

XII. *Iohannes Taulerus Colonienſis* circa annum Christi 1375.
divinarum literarum fuit scientissimus, & concionator Ar-
gentinensis, docuitq; Ecclesiam indigere generali quadam re-
formatione. Legantur ipsius conciones super Festum Epipha-
nias & aliæ & patebit, quemadmodum Luthero in hoc ipso
themate disputationis suprâ indigitatæ assentiatur.

gia. 2. Taul-
lerus.

Taulerus an-
te Lutherum
Pape doctri-

XIII. Quod attinet ad Germanicam Theologiam sic tum temporis
dictam, eam tandem hîc Wittenbergæ typis excudi curavit Lu-
therus anno 1520, in formâ quartâ, per Johannem Gronenber-
gium, cum præfixâ præfatione suâ, quam præfationem seorsim
positam reperies primo Tomo Islebiensi, mox sub initium.
In præfixa præfatione Lutherus de libro isto Germanicæ Theologiæ inter alia
dicit: Dis edle Büchlein / als arm vnd vngeschmückt es ist / in wor-
ten vnd Menschlicher Weißheit / also vielmehr reicher vnd ober-
köstlicher ist es in Kunst vnd Göttlicher Weißheit. Vnd das ich
nicht meinen alten Narren rühme / ist mir nechst der Biblien vnd
S. Augustin nicht vorkommen ein Buch daraus ich mehr erlernet
habe / vnd wil / was Gott / Christus / Mensch vnd alle ding seyn. Vnd
befinde nun allererst / das war sey / das etliche Hochgelerthen von vns
Wittembergischen Theologen schimpflich reden / als wolten wir newe
ding fürnehmen / gleich als wenn nicht vorhin vnd anders wo auch
Leut gewesen / Ja freylich sein sie gewesen // aber Gottes Zorn durch
vnser Sünde verwircket / hat vns nicht lassen wirdig sein / die-
selbe zusehen oder hören / denn am Tag ist / das in den Vniuersiteten
eine lange zeit solches nicht gehandelt.

nam taxat.

Germanicæ
Theologiæ
liber ante
Lutherum
Pape doctri-
nam taxat.

Et paulò post: *Lesß diß Büchlein wer da wil / vnd sag dann /
ob die Theologi bey vns new / oder alt sein / dann dieses Buch ist je
nicht new, Hæc omnia Lutherus.*

XIV. Libri

XIV. Libri (nimirum Germanicæ Theologiæ) autor sub initium libri ipsius dicitur fuisse olim, Ein deutscher Herr / ein Priester vnd ein custos in der Deutschen Herrn Haus zu Franckfurt. Titulus libri est: Ein Deutsch Theologia, das ist ein edles Büchlein / von rechten verstande / was Adam vnd Christus sey / vnd wie Adam in vns sterben / vnd Christus erstehen soll. Capita libri sunt quadraginta novem.

XV. Etsi verò varia poterant ex eodem libro allegari : tamen nunc illud, quod ad rem presentem pertinet, sufficiat, quod extat capite libri 42. hisce verbis latinè redditis; Magna est stultitia, quod homo aut creatura opinatur, se scire vel posse ipsam, & & præsertim si opinatur, se scire aut posse aliquid bonum, quo plurimum mereri aut impetrare valeat apud DEUM. DEO fit hac ratione contumelia, juxta eum qui hæc rectè intelligit. *Hæc ille auctor.*

XVI. Ecce lector, ex his paucissimis æstima, quanto cum fervore & Zelo Lutherus sub ipsis profundissimis Papatus Romani tenebris fidei salvificæ & salutis suæ rationes & fundamenta scire gestierit, inquirere sategerit. & aliis quoque profiteri contenderit, anno proximo illo, donec tandem sequente 1517. impudentissimis indulgentiarum Papalium nundinationibus excitatus in ipso Spiritus Domini, promulgavit propositiones de indulgentiis, quas publicè templo quod arci Wittemb. contiguum est, affixit pridie Festi omnium Sanctorum, anno jam jam nominato.

XVII. Etsi verò tum saltem quosdam abusus indulgentiarum taxare sibi propositum habuit *Vir DEI*, tamen in iisdem propositionibus tyrannidis papalis descriptionem, reprobationem & damnationem per eundem ipse S. Spiritus satis apertam & valdè divinam simul est operatus, ut ab illa die superbissima Papatus Romani Babylon seu Monarchia tota validissimis arietibus concussa expugnari cæperit, & de die in diem ita corruere necessum habuerit, ut nunquam vires pristinas sit recuperatura.

XIIX, Qua-

XII. Qualia aurem conscientie certamina de religione
sub Papatu habuit *Lutherus*, talia sub eodem plurimos alios fuisse. *Etiā alij*
nuisse, non modò nullum est dubium, sed & historia confirmant. *ante Luthe-*
De Hiltenio, nihil dicere opus est nostris hominibus satis cognito: *rum Papa-*
de Bernardo constat *Sermone 50. in Cantica*, ubi inquit: Est charitas *tui contra-*
in actu, est & in affectu. Et de illa quidem, quæ operis est, pu- *rii.*
ro datam esse legem hominibus, mandatumque formatum. *Hiltenius.*
Nam in affectu, quis ita habet, ut mandatur? Ergò illa mandatur
ad meritum, ista in præmium datur. Cujus initium profectumque *Bernhardus.*
vitam quoque præsentem experiri, divinam posse gratiam, non nega-
mus, sed planè consummationem defendimus futuræ felicitati.
Quò ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut si
placet, tibi de affectuali charitate datum fuisse mandatum, non
inde contendo, dum modò acquiescas & tu mihi, quod minimè
in vitâ istâ ab aliquo hominum possit vel potuerit adimpleri. *Hæc*
Bernhardus, consona disputationi Lutheri anno 1516. habita.

XIX. De eodem *Bernhardo* quidam auctor in vita ejus hæc alia re-
fert cap. 12. lib. 1. Aliquando in maximo morbo cum extremum tra-
here spiritum videretur, in excessu mentis suæ ante tribunal Do-
mini sibi visus est præsentari. Adfuit autem & Satan ex adverso,
improbis eum accusationibus pulsans. Ubi verò ille omnia fue-
rat profectus & viro Dei pro sua fuit parte dicendum, nihil ter-
ritus aut turbatus ait: Fateor non sum dignus ego, nec proprijs
possum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterum duplici ju-
re illud obtinens Dominus meus, hæreditate scilicet Patris & me-
rito passionis, altero ipse contentus, alterum mihi donat, ex cujus
dono jure illud mihi vendicans, non confundor. *Hæc auctor ille de*
Bernhardo.

XX. Et dignissima est *Anselmi* ad fratrem exhortatio mo- *Anselmus.*
riturum, quæ legatur saltem apud Chemnitium parte prima exa-
minis, in loco de justificatione, rubricâ, *Veterum testimonia de justificatio-*
ne. Verba *Anselmi* ita habent: Cum frater aliquis laborare videretur
in extremis, pium est, & consilium, eum per prælatum, sive alium
sacerdotem, subscriptis interrogationibus & exhortationibus ex-
erceri. Et interrogetur primò.

Fratrè, lætaris quòd in fide morieris: Et respondeat: Etiam.

B

Fs.

Fateris te non tam bene vixisse, sicut debuisses, Fateor, Pœnitete? Etiam.

Habes voluntatem emendandi te, si spatium vivendi haberes? Etiam.

Credis quod propter te mortuus est Dominus JESUS CHRISTUS, Filius DEI? Etiam.

Credis non posse salvari, nisi per mortem ejus? Etiam.

Agis ei de hoc ex corde gratias? Etiam.

Age ergo, dum in te est anima tua, ei semper gratias, & in hac sola morte totam fiduciam tuam constitue. Huic morti te totum committe: hac morte te totum contege, eiq; te totum involve. Et si Dominus voluerit te judicare, dic, Domine, mortem Domini nostri Jesu Christi objicio inter me, & te, & judicium tuum: aliter tecum non contendo. Si dixerit quod merueris damnationem, dic: mortem Domini nostri Jesu Christi objicio inter te & mala merita mea: ipsiusq; dignissimæ passionis meritum affero pro merito, quod ego habere debuissem, & heu non habeo.

*Anselmus
circa Annū
Christi 1100.*

Dicat iterum: Mortem Domini nostri Jesu Christi pono inter me & iram tuam. Deinde dicat ter: In manus tuas Domine, commendo Spiritum meum. Et conventus sui astantes respondeant: In manus tuas Domine, commendamus spiritum ejus. Et securus morietur, nec videbit mortem in æternum. *Hactenus verba Anselmi.*

*Lutherū so-
lum reserva-
vit Deus con-
fusio ni &
destructioni
magna ma-
gni Antichri-
sti Romano-
rum.*

XXI. Verum enim verò quamvis sub Papatu omni plurimos pios de veris salutis æternæ rationibus gementes fuisse, historiæ cunctæ testatum præbent: tamen nemini divinitus datum fuit vincere & prosternere bestiam illam, & nuditatem ac turpitudinem ejus revelare gentibus, nisi verè divino & magno Prophetæ Germanico *Luthero*: id quod nos Germani gratis vocibus DEO confiteri debemus. Et nos nec debuimus, nec potuimus, nec voluimus de his hoc tempore & hoc anno tacere, ut juventus habeat occasionem ruminandi beneficia divina ante hoc seculum. Patribus nostris conferri cœpra, etiam hoc anno retrorsum numerato centesimo, quanquam tum tenuiter, subobscurè & quodammodo sine effectu, quia nondum venerat hora plenariæ repurgationis doctrinæ cœlestis. Omnis & totus igitur Papatus, quæstionis propositæ affirmativam tenuit sententiam.

De

De proposita questione opinio recentium

Arianorum.

XXII. Porro his ipsis annis nostris ejusdem questionis affirmativa per Arianos recentes seu Photinianos in agrum Ecclesiae reducitur, qui disputant, falsissimam esse sententiam Ecclesiarum nostrarum, quod CHRISTUS divinae justitiae, per quam peccatores damnari merebamur, pro peccatis nostris plenè satisfecerit, e contra contendunt, CHRISTUM ideò Servatorem nostrum esse, quia salutis aeternae viam nobis annuntiaverit, confirmaverit, qui in sua ipsius personâ, tum vitae exemplo, tum ex mortuis resurgendo, manifestè ostenderit, vitamq; aeternam nobis ei fidem habentibus ipse daturus sit, addunt item, omnes salvandos debere & non aliter posse, nisi credendo salvari. Credere autem ipsis est nihil aliud, nisi obedire præceptis DEI & CHRISTI, pro omni virili & quidem ad exemplum innocentiae vitae CHRISTI, siquidem secundum ipsos pij in hac vita CHRISTVM imitari non tantùm debent, sed etiam possunt in omnibus moribus innocentibus.

Ariani re-
centes abje-
cto merito
Christi sola
opera bona
& quidem
perfecta in
salvandis re-
quirunt.

XXIII. Secundum ipsos Legis verba, ut diligamus DEUM ex toto corde, animo & omnibus viribus, & proximos nostros, ut nosmet ipsos, non requirunt impossibile quiddam, quod nullus homo aut præstiterit, aut præstare etiam possit. Item: *Hominiis bona opera non posse sibi iudicio DEI secundum legem propositam judicantis* (nam ipsi DEO nemo se comparare potest) quae Scriptura unquam dixit, quærit & scribit Sommerus Photinianus & Glorius Photinianus in tractatu de Justificatione.

XXIV. Faustus Socinus Senensis Italus Photinianorum hodiernorum coryphæus in libro de Servatore. part. 1. c. 4. hunc capituli istius facit & habet titulum: *Nos Christum imitari posse, & hanc esse aeternae salutis viam, ob idq; (etiam) jure CHRISTVM Servatorem nostram appellari.* Et hunc verò aliquando concedit, id imitari Christum esse sanctè & justè, quemadmodum ille vixit, vitam componere, licet CHRISTUS perfectius, homines imperfectius agant: tamè quia ibidem vocat hyperbolicam nostrorū hominum propositionem, hanc, cum scribunt, justitiā nostrā perpetuò à perfectione Christi

non minus quàm cœlum à terra distare, an non inde elucet, quod summam summæ perfectionis æmulationem requirat.

*Ariani re-
centes dupli-
cem consti-
tuunt perfe-
ctionem bo-
norum ope-
rum.*
XXV. *Valentinus Smalcus Gothanus* in refutatione thesium Franzij magistrum illum suum latius declarans contra disputationem sextam de bonis operibus duplicem constituit perfectionem, aliam *absolutissimam*, quando quis nonquam, ne semel quidem peccat, aliam *comparatam*, quando quis in nullius peccati habitu hæsit. Et licet etiam posteriorem ad salutem necessariam ab omnibus requirat, tamen audi lector, quo loco jam indigitato fol. 176. seipsum plus enucleet, ad eoque quantopere à salvandis summam operum perfectionem requirat.

*Comparata
perfectio ope-
rum secun-
dum Smalci-
um.*
XXVI. *Verba ita habent: Verba Smalcij:* Sunt autem rursus in hac utraq; perfectione certi gradus. 1. Nam quod ad posteriorem attinet; sunt, qui virtutis ut plurimum sunt studiosi, quod est, habitum virtutis habere, sed ægrè tamen, & non sine lucta, eaq; magna: 2. Sunt qui minori cum lucta & molestia virtuti incumbunt, & opera bona exequuntur: 3. Sunt deniq; qui absq; omni lucta, imò cum summa animi lætitia officium faciunt, & non tantum bonis operibus student, verum etiam iisdem delectantur, &, ut Scriptura loquitur de Christo, diligunt justitiam. Omnes tamen hi censentur in statu salutis esse, Deo confidere, non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulare. Hac tamen cautione, ne illi, qui vel cum lucta magna aut etiam non magna faciunt voluntatem Dei, sentiant sibi in ista sua imperfectione licere ita hæere, sed teneri semper eò contendere, ut si non temper, saltem plarumq; cum magna animi sui lætitia, quæ Deus præcipit, exequantur. Quod verò ad priorem perfectionem attinet, nemo est, qui non videat, quam varij in ea gradus dentur, ita ut fere singulis diversus hac in re profectus apparere possit, prout quisq; annexus fuerit, ut quam proximè ad istum scopum collimet. Etiam si autè dissicillimum sit, propter carnis infirmitatem, ut homo ad istam perfectionem reipsa perveniat, non est tamen prorsus impossibile; & voluit Deus, ut ad eam tenderemus, primum ut appareret, quoniam sint verè probi. Non potest enim homo probus quiescere unquam, sed seipso indies melior esse studet. Deus verò est, qui de conatibus istiusmodi hominum iudicat, & quousq; quis progressus sit vel progredi potuerit, ut perfe-

*Absoluta
perfectio o-
perum se-
cundum
Smalcium.*

at.

Etissimè novit, sic etiam unicuiq; secundū ista opera ejus redditurus est. Voluit deinde Deus, ut homines ex hoc ipso agnoscerent ipsius summam clementiam & æquitatem, quòd, qui perfectissimam ab eis jure exigere poterat obedientiam, tali tamen contentus sit, quæ vires humanas non superet. Et hæc est causa, cur Deus talem legem olim dederit, quæ perfectissimam voluntatis illius (maximè verò ejus, quæ in Decalogo continetur) executionem requireret, adeò ut capitale vel mortale esset, vel semel eam transgredi. *Hactenus verba Smalcij.*

XXVII. Valdè igitur cognati sunt, quod ad hoc thema at-
tinet Pontificij & Ariani. Pontificij meritoriam causam justificati-
onis faciunt dilectissimum & unigenitum DOMINUM NO-
STRUM JESUM CHRISTUM, qui (inquit Concilium Tri-
dentinum sessione sexta cap. 7. sub titulo, quid sit justificatio impij, & quæ e-
jus causa?) cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, quæ
dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis justifi-
cationem meruit, & pro nobis DEO Patri satisfecit.

*De merito
bonorum o-
perum in
quibus con-
veniant Pon-
tificij cum
Arianis re-
centibus.*

XXIX. Mox verò ibidem asserunt: Quanquam nemo possit es-
se justus, nisi cui merita D. N. I. C. communicantur: id tamen in
hac impij justificatione fit, dum sanctissimæ passionis merito per
S. S. caritas Dei (Rom. 3) diffunditur in cordibus eorum, qui ju-
stificantur, atq; ipsis inhaeret: unde in ipsa justificatione cum R.
P. hæc omnia simul infusa accipit homo per I. C. cui inseritur
per fidem, spem & charitatem. Nam fides nisi ad eam spes acce-
dat & charitas, neq; unit perfectè cum CHRISTO, neq; corpo-
rise ejus vivam membrum efficit: qua ratione verissimè dicitur:
Fidem sine operibus mortuam & otiosam esse. Et in CHRIS-
TO JESU nihil aliquid valere, nisi fidem, quæ per charita-
tem operatur. *Hæc omnia sunt verba Concilij Tridentini.*

XXIX. Ergo secundum Pontificios merito quidem obedientiæ
CHRISTI reconciliatus est nobis DEUS, sed ab illo reconci-
liato gratia gratum faciens, tanquam qualitas animæ nostræ la-
tenter infunditur, idq; per fidem, spem, charitatem excitatam
certis medijs, per quam virtutem seu qualitatem inhaerentem
formaliter justificetur homo, siquidem ex hac qualitate oriuntur
opera verè justa, quæ justificant meritorie non formaliter, & sunt
meritoria vitæ æternæ.

XXX. *Secundum Photinianos* verò CHRISTUS jussu Patris venit in mundum, nos reconciliavit DEO per mortem suam, h. e. Patrem nobis non placavit sed placatum ostendit, ex nobis inimicis DEI facit amicos DEI, emolliendo duriciem animorum nostrorum, dum etiam extrema quæq; nostri lucranda causa sustinet, quibus commoti peccata deserimus, & ad ipsum conversi, vitam secundam præscripta Domini nostri JESU CHRISTI institui-
mus, nosq; ita sanguine CHRISTI justificamur. Sanguis enim CHRISTI pro nobis effusus confirmat promissa CHRISTI, quæ Patris nomine protulit, simulq; DEUM ipsum ad eadem præstanda devincit, & ad Patrem clamat, ut promissorum suorum, quæ ipse CHRISTUS nobis illius nomine annunciavit, pro quibus confirmandis suum ipsius sanguinem fundere non recusavit, meminisse velit. De quibus ex Photinianorum scriptis formalia magno numero allegari possent, sed brevitatis haberi debet ratio, & spectetur, si liber, liber de Servatore Socini.

XXXI. *Pontificij* agnoscunt adhuc meritum CHRISTI, sed limitant illud ita, quod eodem in hominibus per verbum & Sacramenta accendantur virtutes & qualitates, per quas vivum membrum CHRISTI fiat & justificetur ac salvetur homo. *Photiniani* agnoscunt mortem CHRISTI pro nobis convertendis toleratam, sed nihil efficientem, nisi in nobis veram pœnitentiam & studium bonorum operum, sine quibus nulla possit fieri justificatio.

XXXII. Verum enim verò nostræ Ecclesiæ ex verbo Domini primas, secundas, tertias Justificationis tribuunt fidei apprehendenti satisfactionem plenissimam à CHRISTO pro peccatis nostris Patri cœlesti persolutam: reliqua verò bona opera omnia agnoscunt pro veræ fidei certissimis indicijs, ita tamen, quod per hæc opera salus contingere nulli queat, præsertim cum in hoc statu generis humani summa sit omnium operum bonorum etiam in pientissimis hominibus imperfectio, de qua in omnium primâ suâ & quasi privata disputatione D. Lutherus hoc ipso anno ante hos annos centum dispu-

tavit.

AR.

7

*Argumenta Pontificiorum pro operum
bonorum perfectione & me-
rito.*

XXXIII. His ergò hucusq; præmissis, jam videndum est, quibus argumentis adversus *op̄p̄doxiã* sacrarum literarum & olim & hodie sub Papatu, & hodie inter Photinianos pugnetur. Ex parte igitur Pontificiorum urgentur hæc sequentia. 1. Quod alioquin sequeretur hoc absurdissimum absurdum, Deum in monte Sinai repetendo Decalogum præcepisse talia, quæ toti generi humano sint impossibilia. Refutat hoc Deus ipse, inquit, in suo verbo ostendente, legem promulgatam homini quantumvis nunc in statu corruptionis hærenti, tamen esse possibilem. Deut. 30, 11. *mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neq; procul positum, neq; in cœlis situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamus, neq; trans mare positum, ut causeris & dicas, quis è nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usq; deferre, ut possimus audire & facere, quod præceptum est, sed juxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo, ut facias illud.* Et CHRISTUS Matth. 5, 48. *Estote perfecti, sicut & Pater vester qui in cœlis est, perfectus est.* 1. Johan. 5, 3. *mandata ejus gravia non sunt.* Romanor. 13, 8. *qui diligit proximum, legem implevit.*

XXXIV. 2. Quod sacræ literæ planè contrarium demonstrent, docentes, legem esse homini possibilem, & quod attestantibus Scripturis multi pij legem perfectè compleverint, Marc. 9, 23. *Credenti omnia sunt possibilia.* Sic de Noa dicitur Genes. 6, v. 9. *Noa vir justus & perfectus fuit in generationibus suis, cum DEO ambulavit.* Sic de Davide 1. Reg. 15, 3. 4. 5. *Abiam non fuit cor ejus perfectum cum JEHOVA DEO suo, sicut cor Davidis patris sui. Attamen propter Davidem dedit ei DEVS lucernam, quod fecisset David quod rectum erat in oculis IEHOVÆ, neq; declinasset ab ullo eorum quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, præterquam in re Vriæ Hitthæi.* Sic de Asa extant hæc verba: 1. Regum. 15, 14. *Cor Asa perfectum erat cum Domino DEO suo cunctis diebus suis.* Item de Ezechia dicitur secundo Regum vigesimo versu tertio: *Memento queso quod am-*
bu-

bulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim. Item de Josia 2. Reg. 23. 25. Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua juxta omnem legem Mosi: neq; post eum surrexit similis illi: & quæ his sunt similia alia non pauca.

Argumenta Photinianorum pro perfectione bonorum operum.

XXXV. Ex partibus Photinianorum, CHRISTVM imitari nos posse, ex illis verbis Pauli Socinus de Servatore part. 1. c. 4. probare conicitur 1. Cor. 11. 1. Imitatores mei estote, sicut & ego CHRISTI. Item 1. Thessal. c. 1. 6. Et vos imitatores mihi facti estis & Domini. It. 1. Pet. 2, 21. Siquidem in hoc vocati estis, quoniam & CHRISTVS passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut insequeremini vestigia ejus. Item 1. Joh. 2, 6. Qui dicit se in eo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Eph. 5, 1. Estote perfecti, sicut & pater vester qui in caelis est, perfectus est. 1. Pet. 1, 15. Quemadmodum is qui vocavit vos, sanctus est, ita ipsi quoq; sancti in omni conversatione reddamini. 1. Joh. 2, 3. In hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observamus. Qui dicit novi eum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in eo veritas non est. 1. Joh. 3, 3. Omnis qui habet hanc spem in eo, purificat se, sicut & ille purus est. Et versu 6. Omnis qui in eo manet, non peccat, & omnis qui peccat, non vidit eum nec cognovit eum. Filioli nemo vos seducat, qui facit justitiã justus est, sicut & ipse justus est. 1. Joh. 4, 17. In hoc perfecta est charitas nobiscu, ut fiduciam habeamus in die judicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. 1. Joh. 3, 16. In hoc agnovimus charitatem, quia ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

XXXVI. In libro, quem Matthiæ Glirio aliqui ascribunt, de Justificatione, huc accersunt alia, ut 2. Paralip. 15, 12. Intravit Rex Asa cum populo, ut quæreret Dominum Deum patrum suorum in toto corde & totã animã suã. Item Exod. 24, 3. Josuæ 24, 21. 24. ubi populus sese ad talem obedientiam obligat, facturus omnia quæcunq; præcepit IEHOVA: id quod non viderentur promittere voluisse, si ipsis de tanta constitisset impossibilitate. 1. Reg. 14, 8. David custodivit præcepta mea & ambulavit post me toto corde suo, faciendo tantum quod rectum est in oculis meis. 2. Reg. 22, 12. Josias ambulavit in omni via

Da-

Davidis patris sui, fecit quod rectum erat in oculis IEHOVÆ, nec declinavit ad dextram aut sinistram.

XXXVII. Ablegant nos ad Psalmum 119. ubi, inquit, nihil aliud prædicat David, quàm se ex toto corde exquisivisse, meditatam esse & servasse mandata DEI. Rom. 13. 8. Nemini quicquam debeatis, nisi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit. Gal. 5, 14. Omnis lex in uno sermone impletur, diligas proximum tuum, sicut teipsum.

XXXVIII. Etsi verò in loco superius allegato Socinus non vult dici assecla Catharorum, tamen Smalcius ejusdem sectator scrupulosus rem aliter prodit, requirens in bonis operibus à perfectione Catharorum possit abesse, lectori judicandum relinquimus ex his ipsius verbis, quæ extant contra Disput. W. F. 6. de bonis operibus fol. 176. 177. quæ superius fuerunt allegata thesi. 26.

XXXIX. Verùm enimverò ante omnia nemo inficias ire audebit, legem etiam à nobis post lapsum efflagitare perfectam obedientiam. Qualem enim legem in statu innocentiae proposuerat DEUS, tam perfectam à lapsu repetere voluit. Deut. 6, 4. Audi Israël, Dominus DEVS noster DEVS unus est, diliges Dominum DEVM tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua: Quæ repetuntur à CHRISTO Matth. 22, 37.

XL. At vicissim negari non potest ab adversarijs, i. quod *Argumenta* nemo in hac vita possit esse aut fuerit unquam sine peccato: quod homo *quod homo* Exemplum, inquam, ne unum allegari potest unius hominis, legi DEI *legi DEI* sa- qui testimonium ejusmodi reportare potuerit. Econtrario *tisfacere &* excutias omnem vitam omnium sanctissimorum, aliquid ibi mereri non *mereri non* depræhendes alienum à lege divinâ, 1. Reg. 8, 46. non est homo, possit. *possit.* qui non peccet. Perperam verò Photiniani, ut Smalcius, contra *Primum.* disput. 12. W. F. de causis peccatorum, interpretantur hoc oraculū sacrum de impingentibus per imbecillitatē & ignorantiam, licet peccati lege non sint captivati, de quibus, qui quidē *Objectio* peccarunt antea, sed possunt à peccato cessare, & deinceps perfectè servire DEO. Nam Salomon de talibus peccatis ibidem *cum Resp.* loquitur, quæ sunt gravissima propter quæ DEUS iratus ejiciat Israëlitas suos in terram hostium & longinquam valdè, ibiq;

C

tam

tam diu affligat, donec his castigationibus commoti, ad ipsum per veram poenitentiam redeant. Sic enim verba habent Salomonis: *Si peccaverit tibi* (populus tuus Israël, id quod accersendum est ex versu 44. antecedente.) *non est enim homo, qui non peccet, & iratus tradideris eos inimicis suis & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè vel propè, & egerint poenitentiam in corde suo in loco captivitatis, & conversi deprecate fuerint in captivitate sua dicentes: Peccavimus, iniquè egimus, & reversi fuerint ad te in universo corde suo & tota anima sua, & oraverint, exaudies in cælo.*

*Secundum
argument.*

*Obiectio a-
liacum Resp.*

XLI. Deinde homini impossibilem esse legis perfectam completionem, annouat satis aperte Apostolus prodit Roman. 8, 3: *quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, DEUS Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati & de peccato, damnavit peccatum in carne.* Quæ contra hoc oraculum sacrum objicit Socinus, legi possunt in libro de Salvatore part. 2. c. 23. fol. 194. proflus vana & coacta. Illud *infirmari legem per carnem* interpretatur pro eo, quod passim est, *hominem à servitute peccati liberare*, cum omninò etiam aliud significare, necesse sit, nimirum, cum lex sit impossibilis homini carnali, adeoq; salutem præstare nequeat, &c. Nam in præcedentibus opponit legem Spiritus vitæ in CHRISTO JESU, legi peccati & mortis, & dicit, quod lex vitæ CHRISTI eum liberaverit à lege peccati & mortis: id quod nihil est aliud, quam quod præcedente cap. 6. dixit: *Non sumus sub lege, sed sub gratiâ*, quodque fusius cap. 7. declarat, quod mortificati simus legi (liberati à damnatione legis) in corpore CHRISTI: siquidem ut ipse Socinus loco proximè allegato loqui cogitur, per CHRISTUM consequimur, quod DEUS servantibus legem promiserat. Quod autem per CHRISTUM consequamur illud, quod DEUS servantibus legem promiserat, alter locus ad Galatas 2. 21. (Si per legem iusticia, tum FRUSTRA mortuus est CHRISTUS,) cum illo ad Romanos collatus ritè explicat. Peccata hominum DEUS in CHRISTO peccatore pro nobis constituto damnavit, & ita CHRISTUS mortuus est, quia per legem nulla erat iustitia.

XLI. Leve

XLII. Leve est, quod FRUSTRA interpretatur pro res sine. *Obiectio i-*
causâ quasi mens Pauli esset, si ex lege possemus justificari, cur CHRI- *terum alia*
STVS nobis aliam viam prædicavit salutis, quæ consistat in vitæ emendatione *sum Resp.*
& R. P. Capite enim 3, 13. adjicitur, quomodo CHRISTUS non sit
frustrâ mortuus, nimirum, Christus nos redemit de maledicto
legis, factus maledictum pro nobis. Quam in sententiam prostant
plurima alia sacrarum literarû oracula, hoc in loco per bene-
volum lectorem diligenti pensitatione ruminanda & expen-
denda.

XLIII. Præterea huc pertinet precatio per CHRISTUM *Tertium ar-*
nobis præscripta, in qua inter alia *quotidie* orare jubemur: Di- *gumentum.*
mitte nobis debita nostra. Vana autem esset illa formula præ-
candi nisi in multis laboreremur, quemadmodum loquitur Jaco- *Obiect novæ*
bus Apostolus Domini c. 3. v. 2. Nec potest huic oraculo sacro *cum Resp.*
Smalcianus quicquam contradicere, ut ut laborat contra Disput. 6
de bonis operibus fol 181. ubi dicit, aut antea quam DEUM vel
CHRISTUM cognoscerent in peccati unius vel multorum ha-
bitu hærebant sancti, & ita deprecari DEUM tenentur perpe-
tuò, aut postquam ad DEUM & CHRISTUM conversi sunt, in
multis labi possunt. *Alij respondent*, agi de exiguis peccatis in
Oratione Dominica, non verò de magnis, *id quod tamen refutat*
connexio precationum orationis Dominicæ, siquidem in tertia
petitione rogamus, ut fiat voluntas Domini in terra, sicut fit
in cœlis, ubi hoc petitur, *quemadmodum Catechismus Smalcianus ex-*
plicat, ut DEUS nobis in obedientiâ præstandâ, quæ ei debetur, *Explicat-*
& quæ vitâ & factis exprimenda est, opem afferat, multum e- *tio tertiæ*
nim opis homo indiget, ut ea quæ DEUS ei potissimum sub Eu- *petitionis*
angelio mandavit, præstare possit. Sunt enim ea ejusmodi, *Smalcia-*
quæ vires ipsius multis partibus superent. Est autem in ea pe- *na.*
titione & tacita confessio infirmitatis nostræ & fiduciæ, quam *na.*
erga DEUM habemus ac spei, quam de divinâ benignitate con-
cipimus, cum audemus id ab eo contendere, ut nos non mi-
nus quam angelos ad obedientiam apros reddat. *Haclenus ver-*
ba Catechismi. Quæ igitur bona opera compræhenduntur peti-
tione tertiâ, propter talia his opposita vitia grandia & medio-
cra & minima remittenda, citra omne dubium in quinta peti-
tione rogatur.

C 2

XLIV. De-

Quartum
argument.

XLIV. Denique si homo posset legem implere, utique etiam per legem posset justificari. At Apostolus hoc strictè rejicit: Ergò prius illud oportet esse falsum. Etenim non tantùm appellatur *Donum DEI* vita æterna in CHRISTO JESU DOMINO NOSTRO Rom. 6, 23: verùm etiam apertiùs scribitur, Rom. 3, 28. Arbitramur fide justificari hominem *absq; operibus legis*. Nullius autem momenti est Photinianorum effugium, qui distinguunt inter opera legis moralis Mosaicæ, & inter opera legis, prout à CHRISTO completiùs sit facta in N. T. ubi abutuntur illo Christi Matt. 5. ubi dicitur: Audistis, quod dictum sit antiquis, ego verò dico vobis. Nam in suis concionibus CHRISTUS nequaquam completiores promulgavit leges, sed tantummodò sententiam legis moralis Mosaicæ à corruptelis Pharisæicis repurgavit, de qua re alibi copiosissimè est expositum.

Obiectio Sociniana cum Resp.

Responsio ad dicta sacra Scripturae que videntur perfectiorem bonorum operum stabilire: generalis.

XLV. Postea ritè inspicienda sunt oracula sacra, in quibus videtur Spiritus S. quoad externum corticem homini concedere perfectam legis impletionem. Et primò quidem DEUS æquè tam perfectissimam post lapsum in monte Sinai legem repetivit, quam perfectissimam eandem ante lapsum homini insinuavit in statu innocentia. Cur enim de legis suæ plenissima perfectione quicquam detraheret ipse ob insecta hominum vitia, ac non potiùs in speculo illo perfectissimo & perfectum statum in quo creatus est homo, & simul summam imperfectionem teterrimamque faciem, quam per lapsum quasi induit generi humano exhiberet.

Responsio specialis ad dictum Deut. 30. quod videtur perfectionem stabilire.

XLVI. Deinde illud Deuter. 30, 11. quod attinet, tum ex ejusdem loci contextu, tum ex Rom. 10, 5, 6. 7. 8, 9. evinci potest, non loqui Mosen de Lege, sed de Evangelio. Etenim Deuter. 30. hoc verbum dicitur esse non occultum nec remotum, quod propter peccata expulsi poenitere, & ita poenitentes reduci in patriam & recipi in pristinam gratiam debeant. Legatur totum caput inde à primo versu & rem sic sese habere depræhendetur. Ad Romanos verò verba nimis sunt clara, & testantia, ibidem agi de Evangelio. *Verba ita habent: Moses describit justitiam, quæ est ex lege, qui fecerit homo, vivet in ea.* At

At quæ ex fide est iustitia, sic dicit, Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendit in cœlum i. e. Christum deducere, aut quis descendet in abyssum i. e. CHRISTUM à mortuis revocare, sed quid dicit? Propè est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus, quod si confitearis in ore DOMINUM JESUM. &c.

XLVII. Præterea quod *credenti dicuntur omnia esse possibilea*, *Responsio ad dictum Cre-*
Marci 9, 23. non agitur ibi de mandatis divinis, sed de miracu- *denti omnia*
losâ sanatione cujusdam obsessi, quem sanari non posse existi- *possibilia.*
mabant discipuli, propterea quod pater de ipso mira referebat, quod lunaticus esset, sæpè caderet in ignem, sæpè in aquam, Matth. 17. 15. quod haberet spiritum immundum, spumet, strideat dentibus suis & arefcatur, & quidem quod talis fuisset ab infantia. Si quid igitur potes (*inquit ad CHRISTVM*) succurre nobis. Respondet CHRISTUS, si potes hoc credere, (nimirum me à Patre accepisse omnem potestatem sanandi quosvis morbos, citra omnem exceptionem) omnia enim fieri possunt credenti. (Credenti nimirum me à Patre venire, & à Patre habere talem omnimodam potestatem operandi quasvis tales sanationes.)

XLVIII. Ac licèt secundum quorundam expositionem sermo esset de lege, tamen aliter non possent omnia credentes, nisi in CHRISTO, qui ipsis factus est iustitia, 1. Cor. 1, 30. unde CHRISTI obedientia credentibus imputatur.

XLIX. Ulteriùs quod spectat *ad perfectionem Noæ, Ase,* *Responsio de*
Davidis, Ezechie, & quod CHRISTUS nos jubet esse perfe- *illis qui di-*
ctos, sicut Pater cœlestis est perfectus, item apud Paulum, quod *cuntur per-*
diligens proximum dicitur implere legem, item quod jubemur *fecti & imi-*
imitari CHRISTUM, item quod Apostoli dicuntur imitatores *tatores Chri-*
CHRISTI: hæc omnia non simplicem & absolutam deno- *sti.*
tant plenissimam perfectissimamq; obedientiam, cui prorsus nihil desit, sed comparatam, quæ consideratur respectu aliorum hominum, tantâ sollicitudine & curâ mores vitæ suæ secundum præscriptas verbi divini regulas gubernare non contententium vel satagentium.

An David
tantum se-
met peccā-
rit, quod vi-
detur dici.
1. Reg. 15, 5.

L. Confirmatur illud i. ex ipsismet supra inductis exemplis, & cum primis ex exemplo Davidis, de quo dicitur 1. Reg. 15, 5, quod fecisset David rectum in oculis Jehovæ, neque declinasset ab ullo eorum, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, præterquam in re Vriæ Hitthai. Non tamen sola hac vice peccasse Davidem, verum etiam aliàs, annon cōcluditur fortissimè ex 2. Sam. 24. & 1. Paral. 21. 1. ubi Satan concitat Davidem, ut numeret populum. Displicuit enim 1. Paralip. 21, 1. hoc in oculis DEI & percussit Israel. Fatetur peccatum suum David his verbis: Peccavi graviter, quod feci, nunc ergò ò JEHOVA transfer, quæso iniquitatem servi tui, quia stultè egi. Et perierunt tunc septuaginta millia virorum.

LI. Deinde confirmatur illud ipsum perpetuæ experientiæ magisterio, cujus historias Biblica lectio suppeditat, quod nullus unquam quātumvis sanctissimus, fuerit sine omni peccato. Etsi verò singulæ ipsorum enormitates aut non sunt literis proditæ, aut non sub cujusq; intuitum primâ fronte cadunt, tamen & succurrunt nobis generales regulæ hac de re antea allegatæ, & oculatiores æstimatores ista omnia penitiùs expendent non ita sese habere re ipsa ultrò profitebuntur.

An Josua, ty-
pus Christi,
fuerit sine o-
mni peccato

LII. Quidam Josuam sine omni peccato fuisse asserit, additâ causâ, ut eò perfectiùs JESUM introducentem nos in verè benedictam patriam repræsentare posset. Verum enim verò illicò ipsi objecerunt alij factum Josuæ Num. 11. 27. ob quod etiam à Moise ibidem repræhenditur, perversus ipsius Zelus. Manet igitur inviolatum, quod nemo renatorum aut sancto-
rum in hac vita possit esse sine peccato,

Assertio de
imperfectio-
ne operum
nō debet pa-
rere securi-
tatem & ne-
gligentiam,
immo etiam
impietatem,
ut sit hoc no-
stro seculo.

LIII. Hæc autem dum asseruntur, interim non probandos concedimus. Primò Antinomiorum furores, de quibus legi debet Lutherus Tomo I. Jenensi Latino in disputationibus contra Antinomos, Anno 1538. habitis, Legem DEI indignam esse dicebant illi, quæ vocaretur verbum DEI, item in Evangelio non debere agi de violatione legis, sed de violatione Filij. Secundò multò minus tolerandos mores nostrorum Evangelicorū, quos etiam Lutherus quàm optimè descripsit in suo vaticinio, quod extat Tomo 1. L. Jenensi hisce verbis: Adest tempus olim prædictum, quod post-revelatum Antichristum essent futuri homines.

7
5
nes, qui sine DEO viverent, unusquisque secundum suas con-
cupiscentias & illusiones. Nam Papa quioem fuit DEUS su-
pra DEUM, nunc sine DEO agere omnes volunt, Papistæ omni-
um maximè. Nam illi nullas leges amplius volunt. Nostri cum
à legibus Papæ liberi sint, volunt etiam à lege DEI liberi esse,
nihil nisi politica sequi, sed sic, ut sub illis quoque pro libitu
sint. Sed dum nos fingimus illos abesse longè, de quib. talia præ-
dicta sunt, nos ipsi sumus, qui facimus talia, sicut Judæi finxerunt
& fingunt longè alios esse, qui Christum suum promissum re-
pudient. *Hæc Lutherus* ad vivum exprimens seculi nostri, & qui-
dem multorum qui Angelicam vitam & fidem Apostolicam
suam simulant, mores.

LIV. Pessima enim hæc est consecutio: Non salvamur o-
peribus: E. bonis operibus non est studendum. Fuit eadem op-
posita magno CHRISTI Apostolo Paulo, ad quam gravissimè
respondet sexto capite ad Romanos *hisce verbis*: Quid igitur di-
cemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? absit.
Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in
illo. An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in CHRI-
STO JESU, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim
sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Chri-
stus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate
vitæ ambulemus.

LV. *Super quæ verba Chrysostomus*: Resurrectione, quæ de no-
bis futura est, propositâ aliam à nobis resurrectionem postulat,
nempè novum vitæ præsentis genus atque institutum, à morum
immutatione factum. Nam ubi scortator fit castus, ubi avarus
misericors, ubi asper mansuetus, & hîc quoq; existit resurrectio,
quæ tanquam illius alterius præcæmium est. *Et paulo post*: Porro
cum audis novam vitam, magnam varietatem, magnam muta-
tionem quære. Enimverò mihi in mentem venit, ut illacry-
mer ac magnoperè ingemiscam, cogitans, quam magnam à no-
bis moderationem & constantiam Paulus exigat, quam magnæ
autem nos infamiæ dederimus à baptismo ad priorem senectu-
tem reversi & in Ægyptum reflectentes. *Hæc omnia ille,*

LVI. Notæ etiam sunt Lutheri & multorū Theologorum cor-
datorum & contritionem Josephi dolentium quare læ, quod
homines

homines sub Lutheranismō facti sint longè deteriores, quàm unquam fuerint sub Papatu. Has querelas adversarij suis auditoribus ex suggestis prælegunt, considerari jubent, schedis quæ inscriptas sub medijs concionibus dispergunt. Nec dubium est, hac ratione scandalizari plurimos, quò minus relicto Papatu Evangelicam veritatem amplexentur, quos tanquam seductores suos in extremo die gravissimè seducti & scandalizati isti accusabunt.

LVII. — *Idem Apostolus Rom. 8. graviter iterum monet versu 12. nempe fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus, Et Rom. 13, 8. Nemini quicquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. Rom. 15. 1: Debemus nos firmiores imbecillitatē infirmorū sustinere, & nō nobis placere. Qui debet, solvere tenetur, & si non habet, unde reddat, jubet eum Dominus venundare & uxorem ejus & filios, & omnia quæ habet. & reddere. Matth. 18, 25.* Non igitur adiphoris accensendum est, studium bonorum operum, quod libeat prosequi & non prosequi, nec tamen idem illud pro merito merente vitam æternam & justificationem debet censi, sed gratis ex sola misericordia propter meritum CHRISTI pasci & crucifixi donatur credenti remissio peccatorum & vita æterna, Interim tamen tota Scriptura clamat, à justificatis Deum requirere hanc vitam, ut abnegatā omni impietate sanctificationem sequantur. sine qua nemo videbit DEUM, Heb. 12, 14.

LVIII. Utq; finis hujus disputationis cum exordio ejusdem congruat, eadem fuit Lutheri sententia, quovis tempore. *Sufficiant probationis loco ultima verba in præfatione super N. T. Vbi fides est, ibi latere nequit, sed prodit se per bona opera, proficitur & docet CHRISTUM apud homines, cum vitæ suæ impendio, & quicquid vivit & tacit, hoc dirigit ad proximi utilitatem & auxilium. Et paulò post: Vbi opera & charitas sese non exferunt, ibi non est vera fides, ibi nondū viget Evangelium, nec rectè agnoscitur CHRISTUS. Sic in Possillâ domesticâ super III. Trinit. ostendit Evang. de ove perditâ sed recuperatâ nihil prodesse impœnitentibus, qui saltem allegant amorem DEI erga peccatores. Joban. Hussus: Bona opera si non appareant extra, equidem fidem ego nō credam esse intra. Et rectè. Fides n. per charitatem operatur. Gal. 5, 6.*

LIX. Et si verò Deus à piis talem requirit sanctimoniam, tamen omnis ipsorum obedientia est spontanea, juxta illud Psa. 110. 3. *Populus tuus populus spontaneus: cum econtrariò improbi coercendi sint acribus medijs, & de his dicat Apostolus 1. Timoth. 1, 9 Lex justo non est posita, sed injustis impijs, peccatoribus, sceleratis, parricidis, matricidis, homicidis, fornicarijs, magis sculorum concubitoribus, plagariis, mendacibus, perjuris, &c.*

Verum de his satis.

FINIS.

94 A 7382

ULB Halle

3

002 183 692

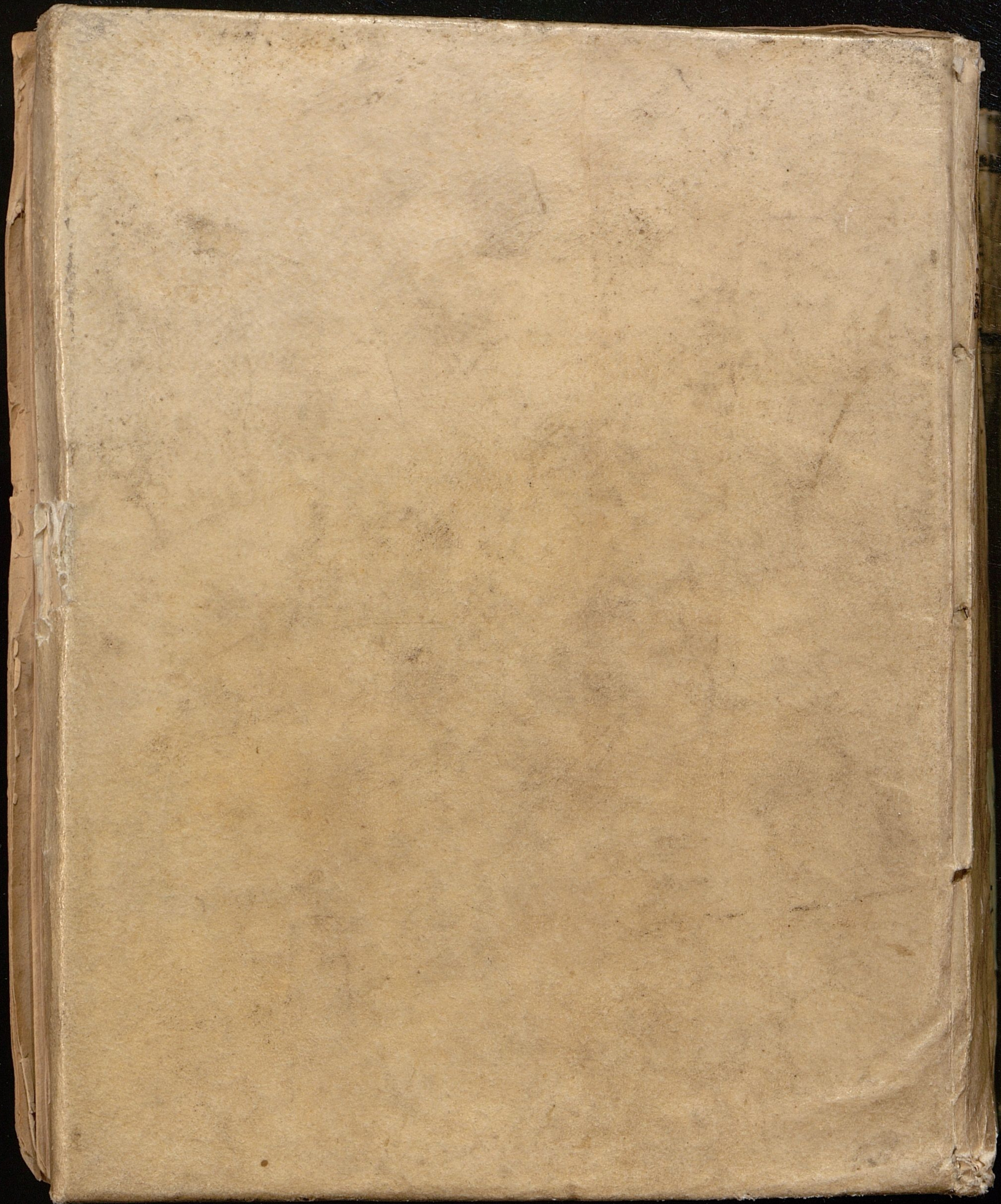
5b.

VD 17

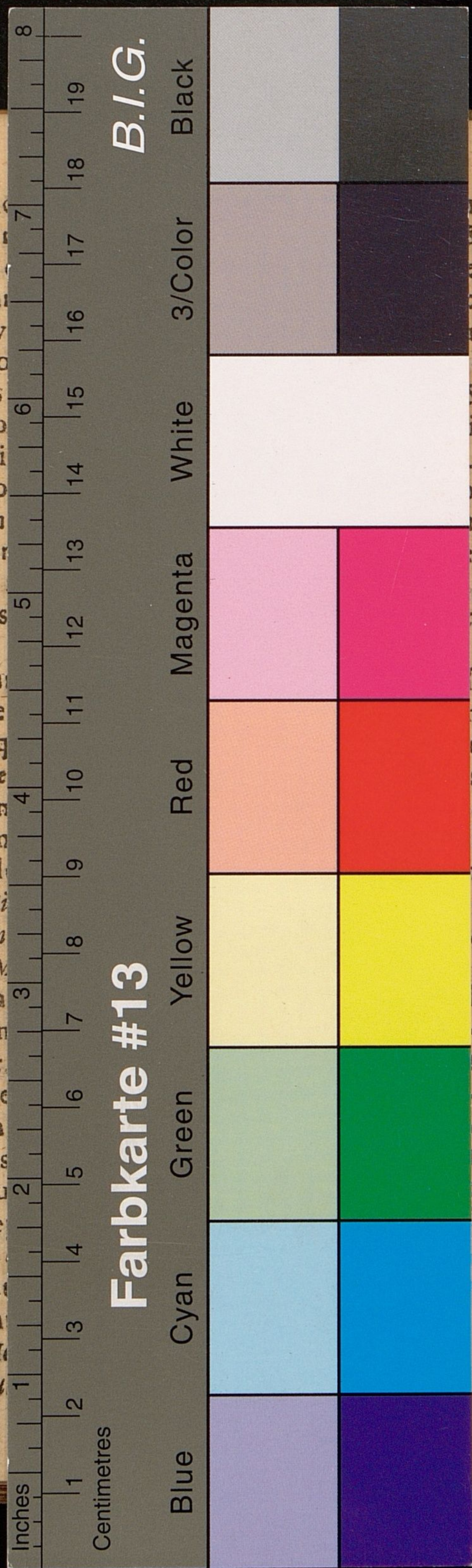
21.7.99 Bd.

48
7
DISPUTATIO ORDINARIA

De quæstione illa

Cujus argumentum hoc ipso anno retrorsum numerato centesimo, nimirum Anno Christi 1516. adversus Papatum disputavit vir DEI

D. MARTINUS LUTHERUS.

UTRUM HOMINES LEGI
DEI SATISFACERE, ET MERERI
VITAM ÆTERNAM POSSINT?

QUE

*In Academia VVittebergenſi repetetur & publicè
instituetur ad d. 22. Novembr. anni
hujus 1616.*

PRÆSIDE

VVOLFGANGO FRANZIO S. S.

Theologiæ Doctore, & Profefs. P.

RESPONDENTE

M. ANDREA SNISIO WITTEBER-
genſi, Alum. Electorali Saxon.

WITTEBERGÆ

Ex officina Typographica Johannis Gormanni.